

Anna Pilińska

Uniwersytet Warszawski

 <https://orcid.org/0000-0002-4296-5041>

Smogarnia, ciepelnicy, klimagedon – derywaty słotwórcze w warszawskim dyskursie o zmianach klimatycznych

Streszczenie. Artykuł przedstawia charakterystykę i analizę wybranych jednostek leksykalnych używanych w dyskursie dotyczącym zmian klimatu i zanieczyszczenia środowiska. Głównie są to wyrazy ekspresywne motywowane przez wyrażenia: klimat, ocieplenie klimatu, smog, zanieczyszczenia, transport w mieście. Tekst ma na celu pokazanie bogactwa wykładników formalnych służących wyrażaniu emocji w derywatach odnoszących się do ochrony środowiska i zmian klimatycznych.

Słowa kluczowe: neologizmy, derywacja, słotwórstwo, dyskurs polityczny

Smogarnia, ciepelnicy, klimagedon – derivations in the Warsaw discourse on climate change

Summary. The article presents the characteristics and analysis of selected lexical units used in the discourse on climate change and environmental pollution. These are mainly expressive words motivated by the expressions: climate, global warming, smog, fumes, furnaces, pollution, transport in the city. The aim of the article is to show the wealth of formal exponents used to express emotions in derivatives relating to environmental protection and climate change.

Keywords: neologism, derivative, word formation, political discourse

1. Wstęp

Większość Polaków bardzo poważnie podchodzi do problemu zmian klimatu i ochrony środowiska. W czerwcu 2021 roku CBOS opublikowało wyniki badania *Transformacja energetyczna – oczekiwania i postulaty*, z którego wynika, że aż 77% Polaków postrzega zmiany klimatyczne jako zagrożenie. Wagę problemu ocieplenia

klimatu szczególnie podkreślają osoby z największych miast – niemal połowa z nich (48%) twierdzi, że zmiany klimatu stanowią obecnie jedno z największych niebezpieczeństw dla współczesnej cywilizacji¹. Warto dodać, że w 2019 roku decyzją Kapituły Plebiscytu wyraz *klimat* został słowem roku, co podkreśla istotność słowa i odpowiadającego mu pojęcia w dyskursie publicznym.

W Warszawie problem ten nabiera szczególnego znaczenia. W dyskusji wykształciły się dwa rygorystycznie nastawione stronnictwa: osób sprzeciwiających się zanieczyszczaniu powietrza (a także ocieplaniu klimatu, biernej polityce związanej z poszerzaniem infrastruktury rowerowej i niewystarczającym działaniom dotyczącym ograniczania szkodliwego oddziaływania smogu) oraz osób, które kwestionują istnienie problemu bądź nie zgadzają się z metodami przeciwdziałania podejmowanymi przez władze miasta. Toczące się na forum publicznym rozmowy dotyczące powyższych zagadnień stają się elementem współczesnego dyskursu politycznego. Spór dotyczący przeciwdziałania zmianie klimatu jest wznawiany okazjonalnie – pretekstem do tego stają się zwykle proekologiczne inwestycje w mieście oraz powracający każdej zimy temat smogu.

Strony biorące aktywny udział w sporze tworzą odrębne narracje opisujące to samo zagadnienie. Istotnym elementem dyskursu klimatycznego są nazwy nadawane grupom uczestniczącym w sporze i zjawiskom, które są opisywane. Dodatkowo w tych nazwach, a zwłaszcza w derywatach słowotwórczych, uwiadczenia się subiektywny stosunek i wartościowanie. Efektem słowotwórczych działań są derywaty (proste i złożone) będące nazwami osób, ale także formacje ukazujące obraz miasta, smogu, zanieczyszczenia, transportu publicznego, a nawet urzędów grzewczych postrzeganych z perspektywy ich wpływu na jakość powietrza. Użytkownicy języka kreują nowe jednostki, ponieważ poszukują neologizmu jako formy wyrażenia oceny, zmanifestowania własnej postawy, a także perswazji.

2. Cel, materiał i metoda pracy

Celem artykułu jest prezentacja i analiza słowotwórcza wybranych jednostek leksykalnych używanych w dyskursie dotyczącym zmian klimatu i zanieczyszczenia środowiska. W charakterystyce zwrócono uwagę na nacechowanie ekspresywne opisywanych wyrazów pochodnych. Zamierzeniem autorki tekstu jest także pokazanie bogactwa wykładników formalnych służących wyrażaniu emocji w derywatach odnoszących się do ochrony środowiska i zmian klimatycznych i temu zagadnieniu jest podporządkowana analiza wyekscerpowanych przykładów.

Analizowany materiał pochodzi ze źródeł internetowych publikowanych od stycznia 2018 roku do grudnia 2020 roku. W szczególności są to teksty

¹ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Transformacja energetyczna – oczekiwania i postulaty*, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K_070_21.PDF (dostęp: 15.11.2022).

z forów internetowych na Facebooku oraz z komentarzy umieszczanych pod internetowymi wydaniem znanych dzienników i tygodników („Gazeta Wyborcza”, „Do Rzeczy”, „Rzeczpospolita”, „Newsweek”, „Tygodnik Powszechny”), a także z portali (OKO.press, Na Temat, Onet). Ważnymi źródłami były zwłaszcza fanpage'e: Warszawski Alarm Smogowy oraz Warszawa Przystępna. Większość zebranych jednostek pochodzi z wypowiedzi mieszkańców dużych miast, głównie Warszawy.

Niemal we wszystkich wyekscerpowanych jednostkach formacje słowotwórcze odzwierciedlają emocjonalne zaangażowanie nadawców komunikatów. Nieobojętność wobec opisywanych sytuacji (zarówno po jednej, jak i po drugiej stronie sporu) jest jedną z podstawowych przyczyn powstawania opisywanych tu derywatów. Nie bez znaczenia pozostaje również źródło materiału, czyli w większości dyskusje prowadzone w internecie, które – jak powszechnie wiadomo – są bardzo gorące.

Omawiane derywaty są w większości okazjonalizmami, część struktur zyskała jednak pewną popularność, zwłaszcza w obrębie dyskusji politycznych. Niektóre z zaprezentowanych jednostek leksykalnych są analizowane w Obserwatorium Językowym UW (np. *asfaltoza*, *betonoza*) i pojawiają się w dyskursie dotyczącym zmian klimatu znacznie częściej niż pozostałe. Warto jednak podkreślić, że wszystkie przykłady, które zostały wykorzystane w opracowaniu, mają co najmniej dwa poświadczenia z różnych tekstów. Niektóre właściwości formacji słowotwórczych służących wartościowaniu były już przedmiotem analiz, na przykład znaczenie i funkcje zdrobnień i spieszczeń (Wróbel 1973; Kallas 2010). Derywaty wartościujące coraz częściej występują w dyskursie publicznym, zyskują na sile i stają się coraz bardziej popularne (Laskowska 2008: 274), chętnie używają ich zarówno politycy, jak i dziennikarze, a także ci użytkownicy języka, którzy stają po jednej ze stron sporu dotyczącego zmian klimatycznych.

W analizie materiału wykorzystano założenia słowotwórstwa synchronicznego przedstawione w klasycznych opracowaniach (Grzegorzczkowska, Puzynina 1979; Grzegorzczkowska 1998; Waszakowa 1993; Nagórko 1996) oraz odwołano się do prac dotyczących słowotwórczych wykładników wartościowania i nacechowania ekspresywnego (Buttler 1979, 1982; Grabias 1978, 1981; Satkiewicz 1978; Lubaś 2003, 2006; Kaproń-Charzyńska 2014; Waszakowa 2021).

Ekspresywność oznacza zarówno przejawy emocjonalnego wartościowania zjawisk, jak i też inne przejawy stosunku mówiącego do rzeczywistości i do wypowiedzi, np. ironię, niechęć. Leksyka ekspresywna jest jednym z najważniejszych wyznaczników potocznej odmiany polszczyzny, a ekspresywność stanowi istotę potoczności. Stanisław Grabias stwierdza, że ekspresywność może być wyrażana *explicitie*, np. poprzez formanty, zmianę znaczenia wyrazu, a może też tkwić w wyrazach *implicitie* (Grabias 1978: 107-115). Derywaty ekspresywne powstają w wyniku dziedziczenia nacechowania podstawy lub przyłączenia formantów o funkcji ekspresywnej (formanty melioratywne i pejoratywne, zob.

Kaproń-Charzyńska 2014: 145–160; Waszakowa 2021: 123–132) oraz przekształceń tematów słowotwórczych (kontaminacje, ucięcia, zob. Waszakowa 2021: 155–169).

Nie wszyscy badacze są zgodni co do tego, że istnieją związki między sposobem derywacji a nacechowaniem wyrazów – część uważa, nie należy doszukiwać się relacji pomiędzy sposobem derywowania a nacechowaniem (Smółkowa 1989: 94). Niektórzy są zdania, że istnieją typowe wykładniki słowotwórcze wskazujące na przynależność derywatów do potocznej odmiany polszczyzny (Laskowski 1973: 136). Wielu językoznawców wskazuje jednak wprost, że nacechowanie ekspresywne wyrazu może być wyrażane poprzez dołączanie wyspecjalizowanych w tej funkcji afiksów (Grabias 1978; Burkacka 2001; Kallas 2010; Kaproń-Charzyńska 2009, 2014; Waszakowa 2021).

Niesiona przez formanty funkcja ekspresywna może być w konstrukcji słowotwórczej rozmaicie aktualizowana, m.in. może ulegać neutralizacji, intensyfikacji lub wiązać się ze zmianą nacechowania stylistycznego. W tworzeniu kontaminacji istotne jest odwołanie się do skojarzeń brzmienia, co stwarza pole dla kreatywności językowej (Nagórko 2007: 207). Zabiegi kontaminacyjne są często oparte na grze językowej, dzięki czemu często stają się źródłem humoru słownego.

3. Prezentacja materiału

Wyekscerpowany materiał liczy 89 jednostek. Większość z nich to okazjonalizmy, tylko kilka formacji zyskało pewne rozpowszechnienie, np. *kopciuch*. W tabeli podano wyekscerpowane z materiału derywaty, po jednym przykładzie ich użycia oraz zaproponowano opis znaczenia omawianych jednostek.

Tabela 1. Prezentacja materiału

Derywat	Znaczenie	Przykład użycia	Źródło
antyklimat	‘przeciwiństwo klimatu’	Jak nie segregujemy śmieci, jak nie palimy eko, jak jeździmy samochodami, to mamy antyklimat, a nie klimat, i ocieplenie w gratisie.	https://www.facebook.com/groups/2885626894881234
dwutlenkowcy	‘osoby, które boją się nadmiernego wpływu dwutlenku węgla na środowisko’	My chcemy atom! Ale wszyscy dwutlenkowcy będą rzucać nam kłody pod nogi, bo wg nich zielona energia jest tylko z foto i wiatru. Na samą myśl o odpadach z atomu dostają wściekizny.	https://twitter.com/MiszewskiPatryk/status/1365600387634446337
klimaczydło	‘zgrubiałe o klimacie’	Bezlitosne dla nas klimaczydło zbiera plony. Teraz tylko styczeń bez śniegu, ale doczekamy jeszcze maja w zaspach.	https://www.facebook.com/groups/374922270314745/
klimagedon	‘ostateczna klęska klimatu, bardzo zły stan środowiska’	Kilka lat i będzie klimagedon. Nie pozbieramy się, ale nie jesteśmy też tego warci, żeby przetrwać jako gatunek.	https://www.facebook.com/groups/antropogenicnezmianyklimatu/

klimatolepsja	'prześmiewczo o nadmiernym interesowaniu się klimatem'	Uważaj, żebyś klimatolepsji nie dostał od tego kwiku na temat biednej planety. Robi się cieplej? No to luz, umrzesz zanim cokolwiek w związku z tym się wydarzy.	https://www.facebook.com/groups/288562689481234
klimatomasakra	'o stanie klimatu na świecie'	Smog, zanieczyszczenia, globalne ocieplenie i każdy żyje jakby nigdy nic, a mamy prawdziwą klimatomasakrę przecież.	https://www.facebook.com/groups/288562689481234
klimatuńcio	'zdrobniale i prześmiewczo o klimacie'	Pani zamieniła się z krową na mózg, bo papcio klimatuńcio cierpi na nadmiar ciepłych dni.	https://www.facebook.com/WarszawskiAlarmSmogowy
przeciwklimatyczny	'taki, który szkodzi klimatowi'	Transformacja energetyczna staje się najważniejszym elementem polityki europejskiej. W obecnej sytuacji nie można pozwolić sobie na politykę przeciwklimatyczną.	https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/climate-change/
antysmogowy	'związany ze zwalczaniem smogu.	Antysmogowa roślinność powinna być standardem w Warszawie. To element walki o czyste powietrze w stolicy.	https://www.facebook.com/photo/?fbid=288432019979964&set=a.169512068538627
przeciwsmogowy	'taki, który zapobiega smogowi albo taki, który sprzeciwia się działaniom wpływającym na pojawienie się smogu'	Niedawno był marsz przeciwsmogowy w Krakowie. Ma ktoś jakieś info o następnych?	https://www.facebook.com/groups/weganieiweganianiekraow/permalink/520346294665318/
smogarnia	'miejsce, w którym jest wyjątkowo dużo smogu'	Warszawa zamienia się w smogarnię. Jak ludzie nie zaczną zostawiać samochodów w garażu, to nasze dzieci zaczną masowo umierać na raka płuc!	https://www.facebook.com/warszawabezsmogu/
smogątko	'mały smog. Poblążliwie, żartobliwie o smogu'	Żaden smog, małe smogątko jak już. I o to takie halo.	https://www.facebook.com/groups/577883132557096
smogderca		Cała nadzieja w mieszkańcach, żeby edukować swoich sąsiadów. Jestem za tym, żeby z miasta zniknęły samochody, na początek przynajmniej z centralnych dzielnic, potem z reszty. Smogdercy muszą zniknąć z przestrzeni miejskiej, nie ma takiego punktu na mapie Warszawy, gdzie nie można dojechać na rowerze.	https://www.facebook.com/WarszawskiAlarmSmogowy/photos/a.1602251700008564/1869294503304281/

Tabela 1. (cd.)

smogisko	'bardzo duży i gęsty smog'	Jak Wam podoba się poniedziałkowe warszawskie smogisko?	https://www.facebook.com/photo/?fbid=1727890470860207&set=a.1694562894192965
smogiszcze	'bardzo negatywnie o smogu'	piękny jest. Rzadko kiedy go tak ładnie widać, tego PM 2,5. And so it begins... #smogiszcze	https://twitter.com/Marta_Bellon/status/1052188006696726529
smogman	'prześmiewczo o osobie, która wypowiada się na temat smogu, mimo że się na tym nie zna'	Dał głos smogman - wybitny znawca węgla. A może węglowodanów?	https://www.facebook.com/kfkozik
smogogłowie	'prześmiewczo o nadmiernym interesowaniu się stanem powietrza'	Jprdl. Ktoś mu cierpi na smogogłowie. Co się musi na świecie wydarzyć, żeby temat smogu przestał dręczyć tyle dusz? Jakaś wojna czy kataklizm? Smog to w dużej części wytwór wyobraźni pseudodziennikarzy.	https://www.youtube.com/watch?v=W8Ad25Byalw
smogol	'osoba, która nadmiernie wpływa na zanieczyszczanie powietrza'	Najlepszy polski odpowiednik słowa „polluters” to? Nie chodzi o dokładne tłumaczenie, tylko o jakiś dowcipny odpowiednik oddający ducha „zanieczyszczaczy” - SMOGOLE.	https://twitter.com/TeryAsic1/status/1641132657302962177
smogolepsja	'rodzaj stanu chorobowego polegającego na nadmiernej obawie przed smogiem'	Półowa rodziców z naszego przedszkola dostaje regularnie smogolepsji za każdym razem, jak onet napisze o zanieczyszczeniach. Petycje, skargi i zażalenia do dyrektora. A ja się pytam - czy Wy te dzieci w kapsułkach przywozicie, że zabraniać im wychodzić na dwór jak tylko smogomierz pokazuje czerwoną minkę?	https://www.facebook.com/groups/824761611596395
smogowicz	'osoba nadmiernie interesująca się tematem smogu, osoba wyolbrzymiająca problem zanieczyszczenia powietrza'	CO NA TO SMOGOWICZE ??... O tym, że nadmiar tlenu jest szkodliwy, wiadomo od dawna. Już w latach czterdziestych lekarzy zaniepokoiło rozprzestrzenianie się wśród wcześniaków groźnej choroby prowadzącej do ślepoty - zwłóknienia pozsoczewkowego. Dopiero jednak w następnym dziesięcioleciu znaleziono jej przyczynę, którą okazało się zbyt wysokie stężenie tlenu w inkubatorach.	https://www.facebook.com/zbigniewizycki/posts/pfbid0s7ybNekTh5Ez83GZBYpcF-Xa9Ud6Bdj5ZPQRmAQ9w5vgpdHjwrhDag2JUUX-CyX5ml

smogożerca	1. Coś, co wpływa na zanikanie smogu. Coś, co pożera smog, najczęściej tereny zielone, roślinność lub elementy urbanistyczne.	SMOGOŻERCY pomogą nam zadbać o płuca i samopoczucie. Przy temperaturze +3 stopnie normy zanieczyszczenia powietrza są w Łodzi w okolicy ul. Włokniarzy 2,5- krotnie przekroczone. Unoszą się ksyleny, amoniak, aldehyd mrówkowy, trichloroetylen i inne pakudztwa. Wiele roślin doniczkowych pochłania smog!!!	https://www.facebook.com/kwaciarniatecza/posts/pfbid0PhstcH66j-x3AwMwi3g8TVHG-Wj b K t R Z z n-H6ADvZXimJqA-j9UYEDLYJdr3HzFknsWKL
	2. Osoba nadmiernie interesująca się tematem smogu, osoba wyolbrzymiająca problem zanieczyszczenia powietrza.	Już o tym pisałem kilka tygodni temu. Temat jest ważny, ale obecnie dmuchany balon to sprawa abolutnie nieproporcjonalna do tego, co było wcześniej, a to znaczy, że coś ktoś ten tego Poczytajcie sobie smogożercy :))	https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid03N5dJPQbTbtXE6P4pyxUN4VS4X9JRFZAcBk3d-Gjeksvj158nQKH5D74Czixj-2mjY1&id=100000232736301
	3. Osoby, które swoim zachowaniem wpływają na pojawianie się smogu.	Moc jest w nas! Choć nadchodzi sezon grzewczy smogożercy drzyjcie. Polski Alarm Smogowy – to my, oraz reszta, której nie widać. W weekend spotkaliśmy się w Zawierciu, by ustalić, co w najbliższym czasie można zrobić dla czystego powietrza w Polsce!	https://www.facebook.com/DoInnoslaskiAlarmSmogowy/posts/pfbid02KgPLhkZn2QXWhx-21Nv9DWhWE6DkWiCWHVGRcYhzfk mJDQYKc4d4RrnEK6HFgUFv4l
smogszawa	Warszawa, w której jest smog.	Ludzie ludziom zgotowali ten los i teraz zamiast śnić SEN O WARSZAWIE, śnią Sen o SMOGSZAWIE!!!	https://www.youtube.com/watch?v=i73Ar-6reR4Q
smogunio	Pieszczotliwie lub prześmiewczo o smogu.	Smog. Smożek. Smogunio. W rzewnem miasteczku Kraków. Dziś, wczoraj i jutro	https://www.facebook.com/marcin.hyla/posts/pfbid02h8HhQuMgK-C7hYG7vH3ZWJ-7p4HvAs3noKnuwhe1aVejA8EuwJ-JLrN7iEcBgH-kv9XMi
smoguś	Pieszczotliwie, zdrobniale lub prześmiewczo o smogu.	Jak tam dziś stan powietrza? Smoguś daje o sobie znać?	https://www.facebook.com/profile.php?id=100028375974845

Tabela 1. (cd.)

ekopiec	Piec ekologiczny	4,8 mln zł z #UE dla czterech mazowieckich gmin na #ekoprojekt! Mieszkańcy Gmina Nadarzyn, Gmina Grodzisk Mazowiecki, Chynów (gmina) oraz Gmina Sochaczew zyskują nowe i co najważniejsze ekologiczne źródła energii, np. #ekopiece, panele fotowoltaiczne czy pompy ciepła	https://www.facebook.com/struzikadam/posts/pfbid05XtXz9wfrR9VcuDxBnaGrMho9eMpzHXF45wULZz9ffRWCjmiKMpvXypNN-Z7Eqqhb7l
Kopciarz	1. Osoba, która pali w nieekologicznym piecu; osoba, która <i>kopci</i> .	Opodatkować kopciarzy, to jest ściśle centrum, nie da się palić takim głównem, bo wszyscy to wachają. Wyjazd na wieś!	https://www.facebook.com/www-przyjaznaludzia
	2. Osoba, która pali papierosy	Wstrętni kopciarze. Mojej Mamie jeszcze 2 lata po zawale śniło się że pali taaakiegoooo dluugaśnego papierosa.	https://twitter.com/MagdalenaBdzie2/status/1074711108953563138
Kopciawa	Zanieczyszczona Warszawa. Warszawa, w której jest bardzo dużo dymu pochodzącego ze spalin samochodowych i spalin z	Jeszcze kilka lat rządów platformersów i tolerowania aut i tradycyjnych piecy w przestrzni publicznej, to wycieczki szkolne będą jeździły oglądać pałac kultury w mieście stołecznym Kopciawie.	https://www.facebook.com/groups/132481016790405
kopciuchowy	Pochodzący od <i>kopcenia</i> lub <i>kopciucha</i> , związany z dymem pochodzącym z pieców albo ze spalania przedmiotów do tego nieprzeznaczonych.	Zrobiło się chłodniej, to i grzyb kopciuchowy powstał nad Turzą Śląską... A jak się ma sytuacja w Waszej okolicy? Pamiętajcie, że możecie nam zgłaszać trucicieli przez formularz zgłoszeniowy.	https://www.facebook.com/KarnyKopciuch/photos/a.116221816511754/424461292354470/
kopciuch	Piec niespełniający norm lub piec, z którego wydobywa się dużo dymu i szkodliwych substancji.	Wygląda jednak na to, że może się dużo zmienić w najbliższych latach. Stosunek Dzielnica Wawer do problemu zanieczyszczenia powietrza zmienił się przez rok o 180 stopni. Rok temu dzielnica chciała montować nowe kopciuchy, zamontowanych nie chciała usuwać, z zanieczyszczeniem powietrza walczyła przez sadzenie drzew, a pierwsze spotkanie o smogu z mieszkańcami zorganizowała po naciskach miejskich urzędników.	https://www.facebook.com/warszawabezsmogu/posts/pfbid033bjEloftxUZsQVzUMvjmkpLE86tpoEhjGXrKL4Rdd55mRQhVse-9DRB3i1svdhhKrmI

kopciuszek	1. Samochód, który dużo spala	60–120 poniżej 5s... Kopciuszek sezon na smog uważam za otwarty	https://www.facebook.com/100001497917314/videos/3405532196173344
	2. Osoba paląca papierosy	zaledwie kopciuszek otworzy oczy i z sennych majaków w nowy dzień wkroczy ranek nikotyną przywitać musi chociażby go kaszel miał zaraz udusić	https://www.facebook.com/photo?fbid=1714709442222138&set=a.106579116368520
	3. Osoba, która zanieczyszcza środowisko	Jak dobiegą kary za zanieczyszczenia, to kopciuszki szybko nauczą się jeździć zbiorkomem i palić w ekologicznych piecach.	https://www.facebook.com/groups/577883132557096
	4. Miasto, które jest bardzo zanieczyszczone	W pracowni był jeszcze inny projekt. Nie spodobał się wódrzom miasta, ze społeczeństwem nikt nie dyskutował. Projekt to dwupoziomowy rynek kipiący zielenią. Znaczą brzydki. Znaczą małomiasteczkowy. A Skierniewice są zakompleksionym Kopciuszkiem z ambicjami metropolii. „Taki mamy klimat” – Zachód stawia na zieleń, my na beton.	https://www.facebook.com/teresa.potop/posts/pfbid02rjgnHCmgBTazVTSWfE1rkwQbLB1WKnsYZ76AGLiZzxwPc7FKGbx29VrZbSEBm-2mXl
kopciucharnia	Miasto (Warszawa), w którym jest dużo zanieczyszczeń.	Czas wyjeżdżać z miasta. Wolę mieszkać na wsi i dojeżdżać niż truć dzieci w tej kopciucharni.	https://www.facebook.com/groups/577883132557096
piecuch	1. Od <i>piec</i> . Zgrubiałe o piecu.	Co roku w Polsce sprzedaje się 200 tys. kotłów węglowych, ale aż 140 tys. sztuk to tak zwane „piecuchy”, czyli tanie kotły, do których można wrzucić wszystko.	https://wroclaw.tvp.pl/28543831/smog-truje-wroclawian-dzis-lepiej-zostac-w-domach
	2. Osoba, która nie chce wymienić starego pieca na piec ekologiczny lub osoba, która pali materiałami nieprzeznaczonymi do spalania w piecach.	Póki nie ma kar dla piecuchów, póty będzie smog w Warszawie. Jak ludziom nie każe się płacić za zanieczyszczenia albo jak się nie zacznie wynagradzać proekologicznych, to nie ma ani kija, ani marchewki	https://www.facebook.com/watch/live/?ref=search&v=1861817367528428
piecuchowy	Pochodzący od <i>piecucha</i> (pieca)	Mieszkamy w piecuchowej dzielnicy – nikt tu o ekologicznym ogrzewaniu domów nie słyszał.	https://www.facebook.com/watch/live/?ref=search&v=1861817367528428

Tabela 1. (cd.)

piecunio	Zdrobniale lub ironicznie o piecu.	Trza umieć żyć i kopcić i napić***** w piecuniach tak żeby na Saskiej Kępie nie można było odróżnić człowieka od chodnika.	https://www.facebook.com/groups/324962392326271
smrodzidło	Coś, co smrodzi. Zwykle samochód lub piec.	Zostawiajmy smrodzidla w domu i ruszajmy do pracy zbiorakomem, to naprawdę świetna alternatywa.	https://www.facebook.com/groups/1912186345739474
ekomiasto	Ekologiczne miasto.	Tym razem debatowali za nasze pieniądze o ekomieście i zielonym ładzie. Oczywiście zapytamy się ich jakie poczynili ustalenia.	https://www.facebook.com/groups/533122717240006/permalink/916189745599966/
Parszawa	Negatywnie o Warszawie.	Przynajmniej ktoś podał że wydarzenia miały miejsce w Parszawie. Zwykle nie podają bo domyślnie miasto bez nazwy to Parszawa	https://twitter.com/theBenbenek/status/1643285837252026372
smrodownia	Miejsce, w którym śmierdzi. Miejsce nieekologiczne.	Likwidacja smrodowni na Radio wie to duża sprawa, HGW obiecywała to od jakiś 12 lat.	https://twitter.com/aksrow/status/1018141842553044992
smrodoza	Smród unoszący się w powietrzu będący wynikiem nadmiaru zanieczyszczeń.	W mieście pieprzona smrodoza. Nie ma czym oddychać, udusić się idzie!	https://www.facebook.com/groups/379633252213118
smrodzizna	Miejsce, w którym śmierdzi lub coś śmierdzącego.	Okolice parkingu to smrodzizna. Taka to nasza dzielnica.	https://www.facebook.com/groups/577883132557096
spalinożerycy	Osoby, które jeżdżą samochodem.	Gdy litr paliwa będzie kosztował 8 zł, zdecydowana większość wyszczepionych Polaków będzie miała własne elektryczne hulajnogi... Tak więc nie ma się co martwić o antysystemowych antycovidowych spalinożerców...	https://twitter.com/StarszyLeszek/status/1415997618409332744
syfilak	Warszawiak, który brudzi lub zanieczyszcza miasto.	To nie Warszawiacy, lecz Syfilacy. Prawdziwi Warszawiacy tak się nie zachowują. Nalazło tyle słoictwa, to i mamy miasto jak wieś.	https://www.facebook.com/groups/OtwarteWlochy
Syfilawa	Inaczej Warszawa. Miasto, w którym jest syf.	Żadna stolica zieleni, zwykła betonoza. Syfilawa, a nie Warszawa.	https://www.facebook.com/warszawa/videos/1923177131214989
syfilizna	Miejsce zanieczyszczone, brudne.	Marzy mi się znowu Polska zielona. Tymczasem przyszło nam żyć o ojczyźnie - syfiliźnie.	

Syfolacy	Polacy, którzy brudzą lub zanieczyszczają środowisko. Polacy, którzy syfią.	A na parkingu pod CH Skorosze zamiast polskich kierowców – Syfolacy. Naprawdę tak trudno ogarnąć swoje brudy i najważniejsze: przyjechać na shopping zbiorkomem?	https://www.facebook.com/groups/445918735812101
węglarz	Osoby, które palą w piecach węglem albo osoby uznające, że taki sposób palenia w piecach jest lepszy.	Według Konstytucji nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. To dlaczego węglarze mają mieć lepiej niż odbiorcy np. gazu ?	https://twitter.com/CasperVanDeHag/status/1539996199339450368
asfalciarze	Osoby, zwykle politycy i urzędnicy, którzy zabudowują asfaltem przestrzeń miejską albo tereny zielone.	Za 4,5 bańki asfalciarze i urzędnicy zrobili w Opolu bezpieczne kamienne rondo MAGAZYNUJĄCE WODE (serio, szczegóły w artykule) Tymczasem drzewa magazynujące po stokroć więcej wody i dające o wiele więcej korzyści niż „kamienie oazy” rzną dalej aż furczy. Jak ja nienawidzę greenwashingu...	https://1.facebook.com/1.php?u=https%3A%2F%2Fczasnaopole.pl%2Fmamypierwsze-ekologiczne-rondo%2F&h=AT2muw4acgS4CXFOR03-1Fpb9aT_yD5ixPjAhykczul1m0rBeFOWalgxRIYLeDq1UaLNYCzO2ytmXvuj3uEL3M3HYMOTMzMbiCvjB-tjxJQAks5rBORMMwwL1&s=1
asfaltoza	‘nadmierne i nieprzemysłane pokrywanie asfaltem różnych miejsc w przestrzeni publicznej, przyczyniające się do zmniejszenia powierzchni terenów zielonych’	Ale też nie kumam tych lamentów na asfaltozę i betonozę. [...] Mam auto miejskie i uważam że drogi asfaltowe, te cudowne trakty komunikacyjne które pozwalają nam dostać się szybko i komfortowo z miejsca do miejsca albo do odległych miast są cudownym produktem cywilizacji. Co mamy do wybrukowanych dróg wrócić? Ja wybieram asfalt.	https://bielsko.biala.pl/aktualnosci/49011/pierwszy-asfalt-na-lowieckiej-inwestycja-zostanie-ukonczone-po-wakacjach

Tabela 1. (cd.)

autoholizm	Uzależnienie od samochodu.	Kochani chcieliśmy Wam szczerze polecić Książkę Marty Żartowskiej która RAZ NAZAWSZE wyleczy was z autoholizmu. Jeszcze jej nie czytaliśmy ale z przecieków wiemy już o czym może ona opowiadać: - że samochód wymyślił austriacki malarz i wszyscy którzy jeżdżą samochodem tak naprawdę powielają jego idee. - samochody zabiły więcej ludzi niż wszystkie totalitarne rzezimy razem wzięte. - każdy kto kiedykolwiek w mieście miał prywatny samochód powinien zostać publicznie ośmieszony. - na ZACHODZIE już DAWNO sobie z tym poradzono i dlatego w takich krajach jak Amsterdam, Holandia czy Niderlandy nie ma już w ogóle samochodów, podobnie w Dani Kopenhadze czy Paryżu.	https://www.facebook.com/www-przyjaznaludzia
benzyniarz	Osoba poruszająca się samochodem albo osoba, która nie przeciwdziała ruchowi samochodowemu.	Ponieważ Nie którzy z Was się PO GUBILI to przypomnijmy obecny stan narracji. 1. komunikacja Zbiorowa w Warszawie jest wspaniała ciepłutki tramwaj podjeżdża pod sam blok i można ciepłutko jechać z ciepłymi dziećmi na miejsce a potem jeszcze rozgrzewający łyk spaceru i właściwie jest nam już tak ciepło jak w lecie. 2. ROZWALONA KOMUNIKACJA ZBIOROWA W WARSZAWIE TO WINA BENZYNIARZA TRZASKOWSKIEGO I TEGO ŻE 99,99% ULIC ZOSTAŁO ODDANE WE WŁADANIE SAMOCHODĄ.	https://www.facebook.com/www-przyjaznaludzia/posts/pfbid02vNaeaCdyiMNB9DLb-fxvtikX38wmkvn-RFPvstLc8T-75trXdWjBu-c1RAupPBh8Hpdwl
betodnik	Pogardliwie lub prześmiewczo o chodniku	Winne są śmiercionośne betodniki. Zerwać beton i uspokoić ruch!	https://www.facebook.com/photo/?fbid=526974152791528&set=a.460541962768081

betonoza	Zabudowywanie przestrzeni publicznej betonem. Wybieranie betonu jako sposób zabudowy zamiast terenów zielonych.	Ale koszmarne betonowa pustynia? Jak można w czasach świadomości ekologicznej zrobić takie coś? Jak chcecie tam zatrzymać wodę? Gdzie ona ma wsiąkać? Te drzewa to skąd mają wodę brać? Spod betonu? Latem to będzie miejsce nagrzane Jak patelnia. Wzrost temperatury lokalnej gwarantowany. Już widzę zimą tam piękne lodowisko i tony sypanej soli – bardzo ekologiczne. Niech żyje betonoza!	https://www.facebook.com/page/70837178426/search/?q=pi%C4%99ciu%20rog%C3%B3w
blachosmrody	Pogardliwie o samochodach	Al. Wilanowska w okolicach Wróbla, w kierunku dolinki. Normalnie o tej porze korek sięga Rolnej albo Puławskiej. Ale za smog odpowiadają blachosmrody.	https://www.facebook.com/photo/?fbid=4093893547289059&set=gm.2614565652168203
Blachosmrodomordercy	Osoby, które jeżdżą samochodami.	Ale wciąż jest miliard rowerów, i to wszystkie tylko na Górnym Mokotowie! Szach-mat, blachosmrodomordercy i morderczyń. Oraz morderczyxn1Δ	https://www.facebook.com/wwaprzyjaznaludzia/posts/pfbid02J5LWp8yPhHVGq652pY-3ChudEBDYeZSuPN3tNvjaSIVC-GFD4qciwHqMUNoRjemCG3l
DDR	Skrótowiec funkcjonujący jako samodzielny wyraz – droga dla rowerów.	Odseparowana DDR o niemal zerowym ruchu kołowym to kiepski pomysł.	https://www.facebook.com/WarszawskiAlarmSmogowy/photos/a.1602837523283315/3379775765589473/
DDR-ówka	Droga dla rowerów.	Szybki wjazd do Brodnicy i niestety trzeba było się zatrzymać bo obowiązuje zakaz jazdy rowerem! A później już powolutku przemieszczaliśmy się DDR-ówką.	https://www.facebook.com/konrad.siwy.7/posts/pfbid0b-2mvSPG56L-SV8AkVedZ6TeiL6aCkaePXXV5qaFUN8Mi1Jxg1EJL-SYAB91nQvJZ5tl
eko-buspas	Ekologiczny pas dla autobusów miejskich	Jazda eko-buspasami to przyjemność. Uwielbiam mijać zblazowane miny warszawskich kierowców!	https://www.facebook.com/groups/WarszawaDlaWszystkich/permalink/2732891697002264/

Tabela 1. (cd.)

ekoterroryści	Osoby prowadzące działania przestępcze lub dewastacyjne uzasadniane dbaniem o środowisko naturalne.	O ile na Długiej wystarczy przesunięcie słupków jak dawniej, o tyle np likwidacja co drugiego, zbędnego przejścia z sygnalizacją na Wiertniczej, czy trwale zdewastowana Miodowa (progi zwalniające!), pochłonie kolejne setki tysięcy złotych. Mam wrażenie, że ekoterroryści z ZDM chcą teraz napsuć jak najwięcej, bo są raczej świadomi końca swoich marnych rządów.	https://www.facebook.com/groups/WarszawaDlaWszystkich/permalink/2011003765857731/
korkizm	Prześmiewczo o poglądach związanych z urbanistyką i pomysłach na organizację miasta, których efektem są zatłoczone ulice i korki.	Zaczyna się ideologiczna w ramach walki z kierowcami, i anty samochodowej fobii demolka przelotowej ulicy, którą zwężofile z ratusza, zakładu dewastacji miasta od puchalskiego, i rowerkowcy jeżdżący szybko, ale bezpiecznie po chodnikach chcą zakorkować, i zasnąć spaliniami. Zwężym, korkizm, i roweryzm, oraz bezmyślne trwonienie pieniędzy, gdy wystarczyło w dwóch miejscach zrobić sygnalizację świetlną. No ale przecież ratuszowi i zdmowi nie szkoda pieniędzy na szkolenie kierowcom, i szykanowanie zmotoryzowanych.	https://www.facebook.com/groups/WarszawaDlaWszystkich/permalink/2732891697002264/
kierowczyk	Pogardliwie o kierowcy samochodu	kierowczyki sobie przejeżdżają jak chcą zasmrodzając to miejsce swoim hałaśliwym błachopierdem, GDZIE JEST STRAŻ MIEJSKA żeby to ukroczyć.	https://www.facebook.com/www.przyjaznaludzia/posts/pfbid02Qoyu75fEUJJ8LC7XnnsDktwXU3Un-35fQkPLE7A1Q-GLMze42XSLjHG3uNstCnjAJql
krowiątka	Rowerzyści, od: święta krowa	Wybetonowany fragment między jezdnią a chodnikiem to prawo. Krowiątka popylają jezdnią, bo kto uprzywilejowanemu zabroni.	https://www.facebook.com/SwieteKrowyRowerowe
patodrogowcy	Osoby zajmujące się ruchem w mieście, budową dróg albo zarządzaniem drogami publicznymi, lecz nieznające się na tym.	Patodrogowcy z Zarządu Dróg Miejskich znowu nie wiedzą co to jest analiza ruchu, potoki ruchu czy przepustowość, dlatego skazują w kolejnej dzielnicy armagedon. Zapnijcie pasy	https://portal-warszawski.com.pl/2021/10/07/zd-m-zaczal-dewastacje-ochoty-jak-zwykle-bez-opracowan-technicznych/

patomieszkańcy	Patologiczni mieszkańcy. Mieszkańcy, którzy sprzeciwiają się ogólnym zasadom lub tacy, którzy wywołują kłótnie i spory.	czytam i wniosek jest prosty – patomieszkańcy chcieliby, żeby smieci na taczkach wywozili.	https://asta24.pl/2022/01/28/altwater-kupil-osiemnowych-ekologicznych-aut
patorowerzyści	Rowerzyści, którzy nie respektują zasad ruchu drogowego lub rowerzyści, którzy żądają uprzywilejowania rowerów względem pozostałych środków transportu.	Straż Miejska w Warszawie, czy dostrzegacie problem bezczelnych patorowerzystów, którzy uważają, że są Panami świata?? Niech przewożą swoje pociechy w budach dla zwierząt jeśli chcą i lubią, ale zacznijcie egzekwować prawo wobec wszystkich! Bo w chwili obecnej dyskryminujecie WYŁĄCZNIE zmotoryzowanych mieszkańców Warszawy, korzystając zresztą między innymi z donosu tego Pana.	https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid037T4fcVk7K9QWDBBByiFLJaYcNMK851oQLFfn8khH5mL84moDxELqPHxF4Mnmoz5zl&id=1413304982277429
pedalarz	Pogardliwie o rowerzyście	bo to pedalarz, a nie rowerzysta jego obcisłe gatki to +5 do lansu. Sam jeżdżę ostatnio więcej rowerem, ale wg zasady: po 1 nie szkodzić	https://1.facebook.com/1.php?u=https%3A%2F%2Fpolskiedrogi-tv.pl%2Fudana-prowokacja-rowerowego-prowokatora%2F&h=AT1zZDHV8BF7blmnbQhXkQzFmwmEdZgLO_4AZOmwpdT8E_GnzTaiPNKn_6WBGWspd2wLT5NWsAt6wSS1C5sGN1uvOLc6To9CsrIFeFhNp1URbvQntsncIhAs7Z_vjLrOj_O&s=1
pedocykl	Pogardliwie o rowerze	Czyli pasażerowie będą czekać aż kolarz sobie pedocykl zamontuje? Ale to zwiększa atrakcyjność transportu miejskiego która już nie jest zbyt wygórowana	https://www.facebook.com/autokult/posts/pfbid0xENXSD-pbcBVV7Wm8uDhoHriXXJ44qmKsPu8SZPCwG2p2tor2mgC3vqbqg1r5LTVil

Tabela 1. (cd.)

podwyżkobranie	Podnoszenie cen biletów komunikacji miejskiej.	Wawa walczy o czyste powietrze i każe jeździć zbiorkomem. W tym samym czasie Trzaska urzęduje podwyżkobranie, żeby łączyć dziury w budżecie. Gdzie sens, gdzie logika.	https://www.facebook.com/groups/132481016790405
rowerkowcy	Prześmiewczo o osobach jeżdżących na rowerze	I znowu chodniki nieodśnieżone, za to ścieżka rowerowa dla klasy panów – jak najbardziej. Mimo że tym chodnikiem chodziły dziś pewnie tysiące osób a rowerkowców przejechało ze trzech. @bartosz_pilat coś tam szczekałeś, że niby rowerkowcy dyskryminowani?	https://twitter.com/wrr_wawa/status/1616908082243665930/photo/1
rowerman	Pozytywnie o osobie jeżdżącej na rowerze.	Nie wiem, czy to już było na forum, ale i tak zapytam. Ja jestem generalnie kierowcą, ale czasami kolarzuję, a zdecydowanie popieram. I niestety doprowadza mnie do szału zachowanie innych kierowców. Nie znam zbyt wiele problematycznych miejsc dla rowerzystów, ale Reymonta przy AGH, zwłaszcza rano w stronę Alej, to jest coś. Nie wiecie, jak uratować życie tym rowerzystom, którzy tamtędy jeżdżą? Może jakaś akcja i napór na Policję?	https://www.facebook.com/groups/90925978710/permalink/10150263976173711/
roweronormatywny	Prześmiewczo o osobach, które postulują jazdę rowerem i sprzeciwiają się samochodom w przestrzeni publicznej.	Roweronormatywne miejskie aktywizacje to 10-krotna nadreprezentacja. Sylwia Spurek powiedziałaby, że „jazda po pijaku ma swój ulubiony pojazd”	https://www.facebook.com/aktywizacje
rowerostrada	Długa droga dla rowerów	Właśnie przeczytaliśmy o pomysłach budowy rowerostrady łączącej wszystkie dzielnice. I o zgrozo, my się zgadzamy i mówimy; zbudujemy taką rowerostradę. Przecież każdemu się należy, 2% mieszkańców nie należy dyskryminować i niech taka rowerostrada powstanie.	https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0Xd74znq6asfnNW e A H D - 6 N x w L X j w y k f m P G N M G 1 W P q Q 2 R t E u 5 B 3 v - D 6 Z B D X S V q J x 5 f u F l & id = 1 4 1 3 3 0 4 9 8 2 2 7 7 4 2 9

roweroza	Negatywnie o poglądach, zgodnie z którymi rowery są najlepszym środkiem transportu.	Roweroza to poważna i groźna choroba. Dziś na S7 w okolicach węzła Białobrzegi minąłem pana w stylowym trykociku na kolarzówce, na której popyłał pasem awaryjnym obok aut jadących 120-130 km/h. Trzeba być kompletnym debilem.	https://twitter.com/lkwarzecha/status/1139987149284155392
rowerucja	Zwykle prześmiewczo lub ironicznie o modzie na jazdę na rowerze.	Kończymy z autami, zarządzam rowerucję. Wzywam do przesiedania się na rower i porzucenia spalin dla czystego powietrza.	https://www.facebook.com/WarszawskiAlarmSmogowy
samochodoza	Nadmierne jeżdżenie samochodem, wybieranie samochodu zamiast roweru lub komunikacji miejskiej.	W obliczu wysokich cen paliw oraz w trosce o jakość powietrza i klimat, prezes PiS-u postanowił przesiąść się na rower. „To tak oczywisty środek transportu, że aż dziwne, że wcześniej na to nie wpadłem” – mówi 73. letni polityk, który chce skończyć z samochodozą w Polsce.	https://twitter.com/Warszawski_AS/status/1642060253721157634
słupkizm	Negatywnie o stawianiu słupków na chodnikach, by samochody nie mogły na nich parkować.	jak ma omijać „skoro ten „pan „ chodzi na ich pasku, albo druga opcja wykorzystuje ich do realizacji swoich celów jak walka z kierowcami , i szykanowanie kierowców, zwezim, słupkizm, korkizm ,i roweryzm	https://www.facebook.com/groups/WarszawaDlaWszystkich/permalink/2732891697002264/
spaliniarz	Osoba, która wytwarza dużo spalin, zwykle kierowca samochodu.	W centrum miasta przystanki są gęsto, a miejsc parkingowych nie ma. Spaliniarz poświęca 15-30% czasu dojazdu na szukanie miejsca parkingowego i ostatecznie parkuje dalej niżby miał na przystanek. Strata czasu.	https://twitter.com/pnstrzelecki/status/1590742897976291329
transporterzy	Osoby pomagające od innych korzystania z transportu miejskiego	Takich fanatyków jest w rzeczywistości garstka. W większości ludzie jeżdżą zbiorkomem, bo w pewnym sytuacjach tak po prostu łatwiej. Ale postulaty transporterów o zakazie wjazdu autem do miasta to ostre przegięcie.	https://twitter.com/Warszawski_AS
zbiorkanalie	Negatywnie o osobach, które korzystają z komunikacji miejskiej i pomagają tego samego od innych.	Płacimy podatki tak samo. Zarzykuję nawet, że pan w lamborghini płaci więcej niż pani w autobusie. Nie ma więc zgody na to, by zbiorkanalie urządziły sobie setny buspas, a normalni ludzie musieli gnąć na zwężonych drogach.	https://www.facebook.com/wwa-przyjaznaludzia/photos/a.942563582427202/3271541176196086/

Tabela 1. (cd.)

zbiorkom	Komunikacja zbiorowa	To nie brak ciągłości dróg rowerowych czy gorszy zbiorkom najbardziej różnią nas od cywilizowanych miast Europy Zachodniej. Polski paszport miejski wyraźniej definiują parkowanie na chodniku i samochodocentryczne założenia stosowane przy podziale przestrzeni przez warszawskich urzędników i zarządców dróg. Ich priorytety.	https://www.facebook.com/WarszawskiAlarmSmogowy/photos/a.1602837523283315/3370125376554512/
zbiorkomuna	Negatywnie o komunikacji zbiorowej.	O, trasa prawie równie rozsądnie zaplanowana co trasa legendarnego 527 przed otwarciem metra Zbiorkomuna, sama radość	https://www.facebook.com/photo/?fbid=203188878949434&set=a.174455721822750
zbiorszym	Negatywnie o komunikacji zbiorowej.	Wyznający zbiorszym co do zasady pewnie płacą niższe podatki od normalnych użytkowników ulic. Dlaczego więc miałyby im przysługiwać szybsze przejazdy buspasami?	https://www.facebook.com/groups/972045806790097
ZDM – Zarząd Dewastacji Miasta	Nietradycyjne rozwinięcie skrótownca ZDM (Zarząd Dróg Miejski).	Okazuje się, że w mieście Warszawa nie można pracować ale i nie ma prawa się mieszkać. Hordy urzędników z Zarządu Dewastacji Miasta [...] ustawiające dziesiątki tysięcy słupków uniemożliwiają dostawy do sklepów, biur, restauracji i innych, niezbędnych materiałów, produktów.	https://www.facebook.com/1413304982277429/photos/a.1413346558939938/3104141369860440/
zwężalizm	Idea, sposób zarządzania miastem polegający na zwężaniu dróg w celu zagospodarowania przestrzeni zielonych.	A na zwężenie autostrad tak jak Świętokrzyskiej i innych ulic w Warszawie środki się znajdują? #zwężalizm.	https://twitter.com/mroszcz39/status/1266310026312011778
zwężalscy	Osoby postulujące zwężanie ulic albo osoby decydujące o zwężaniu dróg w mieście.	Warszawscy zwężalscy znowu w akcji – Górczewska zwężona równa się wchu* korków z rana.	https://www.facebook.com/groups/WarszawaDlaWszystkich/permalink/2678596682431766/
cieplarniak	Prześmiewczo o osobie, która nadmiernie przejmuje się efektem cieplarnianym i zmianami klimatu lub za dużo o tym mówi.	Dajcie już spokój z cieplarniakami. Klimat się zmienia i nie ma co słuchać lamentów o tym, jak to trzeba go ratować.	https://www.facebook.com/miastojestnasze/posts/pfbid05L6YP-CzQWg76nPGQAxh3Lh6HHYV-NyJ8UjUapEYZ-kV5pESGw32XzaBD8ZtkjSBkZAI

ciepłownicy	Osoby, które cierpią z powodu ocieplania klimatu.	Skoro ciepłownicy tak cierpią, to na kolanka i do Częstochowy, może da się jeszcze wymodlić zimne zimy.	https://www.facebook.com/groups/374922270314745
ciepłowaty	Związany ze zmianami klimatu oraz z ocieplaniem klimatu.	Ciepłowaty klimat to wciąż kropa w morzu. Jak nie będzie realnych działań, to zginiemy z przegrzania.	https://www.facebook.com/WarszawaNM
hotersi	Osoby przyczyniające się do ocieplania się klimatu.	Przyjemność z czterech kółek jest chwilowa. Dzieci hotersów będą zdychać w upalne styczniowe dni!	https://www.facebook.com/WarszawskiAlarmSmogowy

Źródło: opracowanie własne

Zebrane słownictwo stosowane w dyskusjach społecznych dotyczących ochrony środowiska i zmian klimatycznych można podzielić na kilka grup tematycznych: klimat (13 jednostek: *antyklimat, cieplarniaki, ciepłownicy, ciepłowaty, dwutlenkowcy, hottersi, klimacisko, klimacydło, klimagedon, klimatolepsja, klimatoma-sakra, klimatuńcio, przeciwklimatyczny*); smog (16 jednostek: *antysmogowy, przeciw-smogowy, smogarnia, smogątko, smogderca, smogisko, smogiszczce, smogman, smogogłowie, smogol, smogolepsja, smogowicz, smogożerca, smogszawa, smogunio, smoguś*), piece (11 jednostek: *ekopiec, Kopciawa, kopciuchowy, kopciuch, kopciuszek, kopciucharnia, piecuch, piecuchowy, piecunio, piecuszek, smrodzidło*), zanieczyszczenia (10 jednostek: *ekomiasto, Parszawa, smrodownia, smrodoza, smrodzizna, spalinożercy, syfilak, Syfilawa, syfilizna, Syfolacy*), transport w mieście (37 jednostek: *asfalciarze, asfaltowa, autoholizm, benzyniarz, betodniki, betonoza, blachosmrody, blachosmrodomordery, DDR, DRR-ówka, eko-buspas², ekoterrorysty, kierowczyk, orkizm, krowiątko, patodrogowcy, patomieszkańcy, patorowerzyści, pedalarz, pedocykl, podwyżkobrań, rowerkowcy, rowerman, rowerostrada, roweroza rowerucja, samochodoza, słupkizm, spaliniarz, transporterzy³, zbiorkanalie, zbiorkom, zbiorkomuna, zbiorszym, ZDM – Zarząd Dewastacji Miast⁴, zwięzalizm, zwięzalscy*).

Formacje słowotwórcze pochodne od wyrazów odnoszących się do klimatu i zmian klimatycznych występują zazwyczaj w dyskusjach o charakterze politycznym i służą konkretnym grupom, by przekonywać do swoich racji i kreować określony obraz rzeczywistości. Nacechowanie ekspresywne derywatów i zawarte w nich wartościowanie zjawisk wiąże się z potocznością tekstów źródłowych i obecnością licznych typów leksyki ekspresywnej. Powstałe derywaty nadal pełnią funkcję denotacyjną, a są też nośnikami dodatkowych znaczeń wynikających z nacechowania emocjonalnego. Większość z nich powstała, by móc nazwać określone zjawisko i jednocześnie nadać mu zabarwienie emocjonalne,

² Wyraz notowany tylko w takiej pisowni.

³ *Transporterzy* 'osoby wymagające od innych korzystania z transportu miejskiego'.

⁴ Skrótowiec w pochodzi od nazwy: Zarząd Dróg Miejskich.

dlatego też przeważająca większość (83) derywatów to rzeczowniki, zaledwie kilka (6) to przymiotniki (nie odnotowano innych części mowy). Jest to związane z tym, że słowotwórczy mechanizm tworzenia ekspresywów odrzeczownikowych jest bardzo rozwinięty.

Derywaty słowotwórcze bywają wykorzystywane jako element walki na słowa, więc mogą stanowić kolejne obok argumentów i chwytów erystycznych narzędzie przekonywania. Rola nazw w sporze dotyczącym zmian klimatu i ochrony środowiska jest znacząca przede wszystkim ze względu to, że jest możliwe zawarcie w nich wartościującej oceny lub odwołania do tezy w taki sposób, aby były łatwo przyswojone przez odbiorców i następnie powtarzane (Grabias 1981: 40).

4. Analiza słowotwórcza zebranego materiału

W zgromadzonym materiale występują jednostki, w których ekspresywność wynika najczęściej z nacechowania ekspresywnego formantu (np. *-uś, -och*, np. *smoguś*) lub podstawy słowotwórczej (np. *syfilaki* ← *syf*, *Parszawa* ← *Warszawa*, *parszywy*), nowości struktury (np. *spalinożercy* ← *spaliny, żreć*), aluzyjności (np. *kopciuchy*⁵) oraz kontrastowego zestawienia elementów morfologicznych (np. połączenia elementów swojskich i obcych – *zbiorszym, przeciwklimat* oraz uczonych i trywialnych – *klimatolepsja, zwężalizm*, na co zwracała uwagę Danuta Buttler (1979: 89).

Ważnym sposobem słowotwórczego wyrażania ocen jest także kontaminacja, operująca zazwyczaj na fonologicznym poziomie języka. W skontaminowanych strukturach nierzadko występuje węzeł morfologiczny łączący tematy dwóch podstaw, np. *-sz-* w derywacie *parszawa* (*-arsz-*), ale nie jest on niezbędny. Sklejanie obu części dokonuje się w różnych miejscach (ucinana jest ostatnia lub pierwsza sylaba, czasami większy fragment, a niekiedy tylko pojedyncze głoski). Na upowszechnianie się tego typu formacji może wpływać ich funkcjonowanie w wypowiedziach publicznych, nowość przyciągająca uwagę, a także atrakcyjność formy.

Wśród zaprezentowanych w tabeli derywatów ekspresywnych nie da się jednoznacznie wprowadzić rozgraniczenia na struktury melioratywne i pejoratywne, ponieważ zarówno pozytywne, jak i negatywne wartościowanie może wynikać bardziej z kontekstu niż z budowy słowotwórczej derywatu, choć niewątpliwie są takie formanty, które w sposób jednoznaczny niosą ocenę,

⁵ *Kopciuch* jako nazwa pieca nie jest przykładem neosemantyzmu (nowego znaczenia istniejącego słowa *kopciuch*), lecz jest derywatem od czasownika *kopcić* 'wydzielać gęsty dym'. Derywat *kopciuch* formalnie i semantycznie wiąże się z czasownikiem *kopcić* oznaczającym 'wydzielać gęsty dym', ale aluzyjnie nawiązuje do znaczenia i nacechowania rzeczownika *kopciuch* (1. 'brudas, niechluj, smoluch', 2. *wulg.* 'ten, kto smrodzi, smrodziarz', 3. *pot.* 'papieros z lichego tytoniu', wg *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego) albo do popularnej bohaterki baśniowej – Kopciuszka, nazywanej pogardliwie Kopciuchem. Sufiks *-uch* pełni też funkcję ekspresywną, często pejoratywną, co wzmacnia nacechowanie formacji.

np. sufiksy *-uś, -cio, -unio* służące do budowy spieszczeń lub ironii (por. *smoguś, klimatuńcio*), *-uch* w nazwach osób (np. *piecuch*) czy *-ątko* (np. *krowiątko*⁶) charakterystyczne dla nazw istot młodych, niedorosłych (por. *dzieciątko, kociątko*).

Wszystkie zaprezentowane derywaty są efektem przekształceń, w których znaczeniowej strukturze ekspresywność zajmuje miejsce prymarne. W dużej części są to wyrazy utworzone w sposób systemowy, np. przez dołączenie sufiksów *-uch, -unio, -i/yisko, -owaty*. Część formacji wykazuje podobieństwo do popularnych struktur funkcjonujących w polszczyźnie, a zwłaszcza w języku polityki, np. *syfilizna, smrodzizna* powstają na wzór takich wyrazów, jak *ojcowizna, michnikowszczyzna* itp., a derywaty *smogarnia* i *kopciucharnia* powstały przez zastosowanie formantu *-arnia* służącego do budowania nazw miejsc, zazwyczaj neutralnych. W przypadku derywatów *smogarnia* i *kopciucharnia* wartościowanie wnoszone jest przez człony *smog-* i *kopciuch-* oraz przez podkreślanie znaczenia 'miejsce, w którym jest smog' oraz 'miejsce, w którym się kopci'.

W wielu wypadkach ekspresja i ocena derywatów są wyrażane nie tylko za pomocą formantu, lecz także tematu słowotwórczego. W części przypadków odpowiednio odczytanie nacechowania wyrazu wymaga znajomości kontekstu, np.

Cześć Rowerkowcy!!! Odebrałem koszulki sztuk 7 (4xM i 3xL) dla tych którzy byli na Masie Krytycznej przed TDP. Przy najbliższej okazji siądę na koło i Wam je przywiozę.
(Źródło: <https://www.facebook.com/groups/622686268069795/posts/749239378747816> (dostęp: 25.10.2022))

Ścieżki rowerowe teraz są puste, rowerkowcom nie chce się marznąć, a niedawno darli ryja żeby im odśnieżyć ścieżki, a chodniki niech zamienią się w ślizgawki.
(Źródło: <https://www.facebook.com/1413304982277429/photos/a.1419198348354759/3083413781933199> (dostęp: 25.10.2022))

a) Ekspresywność i wartościowanie wnoszone przez formanty słowotwórcze

Wśród słownictwa związanego ze zmianami klimatycznymi można odnaleźć takie jednostki, w których formanty wnoszą nacechowanie ekspresywne i pozytywną lub negatywną ocenę. Większość z nich jest nacechowana pejoratywnie, w części wynika to z podstawy, w części z zastosowanych formantów (np. zdrobnień i spieszczeń), a w części z ironicznego stosunku, np.:

- *-uś, -uńcio, -ol*: *smoguś, klimatuńcio, smogol*,
- *-uch, -us, -as*: *piecuch*,
- *-ątko*: *smogątko*,
- *-i/yina*: *asfalcina*,
- *-ek, -i/yk, -ka*: *klimatek, kopciuszek, piecuszek*,
- *-uszek*: *piecuszek* (formant zwykle używany w funkcji zdrabniającej, w tym przypadku ekspresywność wynika ze zdrobnienia i wprowadzonej w ten sposób ironii),

⁶ Określenie nawiązuje do popularnego nazywania użytkowników ruchu drogowego (zwykle pieszych lub rowerzystów) świętymi krowami.

- *-unio: smogunio,*
- *-izm: korkizm⁷.*

Dołączanie tego typu sufiksów jest typowym sposobem wyrażania ekspresywności (Burkacka 2012: 132). W kontekście zaprezentowanych formantów, które wiążą się z ekspresywnością wyrażenia, warto zwrócić uwagę również na istnienie formantów, które zalicza się do augmentatywnych. W tym przypadku wartościowanie negatywne można zauważyć już na poziomie derywacji i używanych formantów, np.:

- *-isko/-ysko: klimacisko, smogisko,*
- *-idło⁸: klimaczydło,*
- *-iszcze: smogiszcze,*
- *-ilizna: syfilizna.*

b) Ekspresywność dziedziczona po podstawie słowotwórczej

W materiale wystąpiły sufiksalne derywaty od nacechowanych rzeczowników: potocznego i wulgarnego *syf* i potocznego *smród* (kwalifikacja wg USJP):

- *-izna: syfilizna, smrodzizna,*
- *-idło: smrodzidło,*
- *-ownia: smrodownia,*
- *-ak: syfilak⁹.*

W formacji *syfilizna* i *syfilak* można widzieć również nawiązanie do rzeczownika *syfilis*, wnoszącego negatywne wartościowanie, zwłaszcza gdy konteksty wskazują na znaczenie przenośne 'brud, brak porządku'.

W zebranych materiale dość popularne są derywaty wskazujące na określenie miejsca (zwykle są to określenia Warszawy, np. *smrodownia*). Tworzone są one w sposób dość regularny, przez dołączenie typowych formantów wskazujących na określenie miejsca. Nowa nazwa koncentruje uwagę odbiorcy wypowiedzi na negatywnej cesze czy właściwości (miasto smrodu, miasto ze smogiem) i w ten sposób etykietyzuje. Stara nazwa zostaje wypierana przez nową. Nie bez znaczenia są też właściwości neonimu: przyciąganie uwagi swoją neologicznością, czasami również atrakcyjnością.

⁷ Podstawą słowotwórczą jest wyraz potoczny. Nacechowanie derywatu wynika przede wszystkim z połączenia elementów stylistycznie niejednorodnych: tematu potocznego rzeczownika i sufiksu budującego terminy lub nazwy kierunków, prądów itp., w części z wykorzystania jako podstawy rzeczownika konkretnego o dość wąskim zakresie stosowania.

⁸ Nacechowanie widoczne w grupie derywatów odrzeczownikowych, por. *sztuczydło, piśmidło, romansidło*.

⁹ Ekspresywność i nacechowanie wynikają również z podobieństwa do takiej struktury jak *Warszawiak* (preferowanej zamiast *Warszawianin* wśród wielopokoleniowych mieszkańców Warszawy) – ekspresywność wiąże się tu ściśle z krytyczną oceną miasta i zarządzających nim.

- c) Ekspresywność i wartościowanie będące efektem kontaminacji, dołączania członów złożeń i aluzji słowotwórczych

Poza wspomnianymi powyżej sufiksami wprowadzającymi nacechowanie oraz podstawami niosącymi ładunek emocjonalny i stylistyczny warto zwrócić uwagę na popularne w ostatnim czasie kontaminacje (np. *parszawa*, *smog-szawa*, *kopciawa*, *syfilica*, *klimagedon*). Przedstawione formacje powstają w wyniku zestawienia elementu wartościującego *par-* (od *parszywy*), neutralnego, lecz źle kojarzącego się *smog-* oraz negatywnie wartościującego *kopci-* (od *kopcić*, potocznie ‘palić’) z elementem *-szawa* pochodzącym z podstawy *Warszawa*¹⁰, a także w wyniku zestawienia *syf* lub *syfilis* i *stolica* (*syfilica*). W podobny sposób zostały utworzone wyrazy *smogderca* (który jest wynikiem kontaminacji wyrazów *smog* i *morderca*, przez co wprost wyraża wartościowanie formacji) oraz *rowerucja* (z połączenia wyrazów *rower* i *rewolucja*). Wyraz *klimagedon* powstał przez zestawienie słów *klimat* i *armagedon*. Znaczenia obu tych wyrazów i ich opisy słownikowe wskazują na negatywne nacechowanie. Tego typu kontaminacje (nazywane również *blendami*) są wyrazistym sposobem wyrażania wartościowania przez działania na formie wyrazów (zniekształcenia), swoistą grę oraz przywoływanie znaczeń obu podstaw i sensu wyłaniającego się z nowej formacji.

Istotne z punktu widzenia wartościowania i wskazywania na ekspresję są również licznie pojawiające się aluzje (np. *syfilista*, *syfilis*), które przywołują negatywne na ogół konotacje lub wartościujące skojarzenia, np. *syfilista*, *smogista* jak *separatysta* czy *fundamentalista*, *syfilis* jednoznacznie kojarzy się z chorobą weneryczną, która jest z powodów moralnych negatywnie wartościowana. Również taka formacja jak *podwyżkobranie* wskazuje na negatywne nacechowanie i stosunek – w tej sytuacji – do walki o czyste powietrze przez podnoszenie cen biletów parkingów publicznych. Aluzyjne są również takie formacje, jak *zbiorkomuna*, *zbiorkanalie* czy *klimatomasakra*, które odnoszą się do słów, które mają negatywne konotacje, tzn. *komuna* (od *komunizmu*, negatywnie ocenianego przez większość użytkowników polszczyzny), *kanalia* oraz *masakra*. Ciekawe wydaje się również utworzenie formacji *smogogłowie*, w przypadku której można dopatrywać się skojarzenia z nazwą choroby – *wodogłowiem*. Podobne odwołanie do choroby ma miejsce w formacjach z drugim członem: *-lepsja*, np. *smogolepsja*, *klimatolepsja*. Człon *-lepsja* nawiązuje do chorób takich, jak *narkolepsja* lub *epilepsja* i w ten sposób wnosi negatywną ocenę. Przywołanie chorób, zwłaszcza psychicznych, jest niezwykle często stosowane, by dyskredytować jakieś zjawisko lub osobę (*-leptyk*, *-holik*) lub zachowania (np. *autoholizm*). W podobny sposób została utworzona formacja *smożerca* oznaczająca osobę, która walczy ze smogiem (wartościowanie pozytywne).

Dość liczne są również rzeczowniki z formantem *-oza*, który często wykorzystuje się przy tworzeniu derywatów potocznych i środowiskowych (Kaproń-Charzyńska 2009: 127). W przypadku tego formantu źródłem ekspresywności

¹⁰ Element *-arsz-* może należeć do obu tematów (*parszyw-* i *Warszaw-*) i stanowić węzeł morfologiczny.

derywatów może być naruszenie reguł łączliwości sufiksu, ponieważ sam formant nie jest uznawany za ekspresywny (w przypadku podstaw tylko część z nich możemy uznać za nacechowane, np. *syfiloza*, *smrodoza*). Istotne są tu również skojarzenia z nazwami chorób (*psychoza*, *lordoza*, *bolerioza*) (Burkacka, Kaproń-Charzyńska 2022: 7). Większość podstaw słowotwórczych nie jest nacechowana ekspresywnie, a derywaty niewątpliwie wnoszą negatywną ocenę (np. *betonoza*, *asfaltoza*, *smogoza*, *samochodoza*). Stosunkowo często w omawianym materiale pojawiają się też ekspresywne złożenia i zrosty z członami *pato-*, np. *patomieszkańcy*, *patodrogowcy*.

W zebranych materiale można dostrzec również obecność elementów międzynarodalnych – pojawiają się popularne w języku potocznym człony *anty-* (*antyklimat*, *antysmogowy*), które wyrażają negację i – w świetle zebranego materiału – wnoszą nacechowanie, głównie pejoratywne. Jednocześnie pojawiają się również struktury z rodzimym członem *przeciw-*, lecz nie wiążą się one z dodatkowym ładunkiem emocjonalnym i przedstawiają neutralne struktury, np. *przeciwsmogowy*, *przeciwklimatyczny*. Podczas omawiania struktury warto zwrócić uwagę na *composita* z rzeczownikowym morfemem obcym, jak np. *smogman*, *rowerman*. Czasami pojawiają się również złożenia, które są bardzo popularne w języku, lecz w omawianych źródłach nie występowały zbyt często. Są to przede wszystkim złożenia z częstkami *euro-* i *eko-*, które powstawały na wzór innych, często stosowanych w dyskursie publicznym, np. *eko-buspas*, *ekopiecz*, *ekomiasto*. Człon *eko-* na ogół wnosi pozytywne nacechowanie do derywatu, np. *ekopiecz*:

4,8 mln zł z #UE dla czterech mazowieckich gmin na #ekoprojekty! Mieszkańcy Gmina Nadarzyn, Gmina Grodzisk Mazowiecki, Chynów (gmina) oraz Gmina Sochaczew zyskają nowe i co najważniejsze ekologiczne źródła energii, np. #ekopieczę, panele fotowoltaiczne czy pompy ciepła. (Źródło: <https://www.facebook.com/struzikadam/posts/pfbid05SFaiLXVDUY94aoizb9GNxfhMU4czR15mHop1mRC8uaHJknsvjum8NHwVN1fL28l> (dostęp: 08.11.2022))

Warto zwrócić uwagę również na skrótowiec *DDR*, który został utworzony od nazwy *droga dla rowerów*, i pochodny od niego derywat *DDR-ówka*. Zabieg ten wydaje się jednak niefortunny z uwagi na silnie zakorzeniony w świadomości językowej akronim *DDR* utworzony od *Deutsche Demokratische Republik*. Z tego też powodu skrótowiec, który w nowym znaczeniu jest używany przez samorządowców i zwolenników rozbudowanej sieci dróg rowerowych, przez przeciwników używany jest prześmiewczo, np. *DDR – sowiecka okupacja na ulicach Warszawy*; *Budują DDR-ówki, bo sen o RFN już dawno przepadł*; *DDR-ówką najszybciej do Moskwy*. Innym skrótowcem wykorzystywanym w dyskursie jest *ZDM*. Oficjalna nazwa *Zarząd Dróg Miejskich* została jednak przez przeciwników zmian organizacji ruchu, buspasów i ścieżek rowerowych w Warszawie zastąpiona przez rozwinięcie skrótowca jako *Zarząd Dewastacji Miasta*, co jednoznacznie wskazuje na stosunek do jednostki organizacyjnej.

d) Ekspresywność ujawniająca się w kontekście wypowiedzi

Złożeniem utworzonym analogicznie do struktur takich, jak *autostrada*, *nar-tostrada*, *wistostrada* jest nazwa *rowerostrada*, oznaczająca długą ścieżkę rowerową. Nacechowanie derywatu jest widoczne wyłącznie w kontekście – określenia używają obie strony, przy czym wśród zwolenników tworzenia jak największej liczby ścieżek rowerowych *rowerostrada* zawsze jest nacechowana neutralnie, a wśród przeciwników – neutralnie lub negatywnie, ale wynika to dopiero z kontekstu i zwykle wiąże się z zastosowaniem w wypowiedzi ironii, np.:

Moim marzeniem jest, żeby ta trasa była destynacją samą w sobie, żeby ludzie w sobotę mówili: „Dziś idziemy pojeździć rowerostradą”.

(Źródło internetowe: https://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,24392734,rowerostrada-z-widokami.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_Warszawa_Wyborcza&fbclid=IwAR0dsmwRWt8ZCZHeBULIQY4mQY0rbfs6oGVMbGFP AZ7kspHtkjleID0f8UE (dostęp 15.03.2022))

Kończy się budowa rowerostrady warszawsko toruńskiej teraz warszawiacy będą mogli dojeżdżać Rowerem szybko i łatwo do Torunia i z powrotem trzeba było wyciąć Puszcę Kampinowską ale to w imię susznej Idei.

(Źródło internetowe: <https://www.facebook.com/wwaprzyjaznaludzia/photos/a.942563582427202/3834555859894612> (dostęp 15.03.2022))

Znaczenie i nacechowanie formacji *hotersi* ujawnia się też dopiero w kontekście wypowiedzi, por.: *Okoliczni hotersi będą napięprzać w kopciuchy przez całą zimę. Może i pomysł wymiany piecy dobry, ale jełopom i tak do rozumu nie przemówisz*, <https://www.facebook.com/groups/577883132557096> (dostęp: 15.03.2022).

Derywat pochodzi od angielskiego *hot* ‘gorący’ i został utworzony na kształt znanych w polszczyźnie struktur typu *blockers*, *pakers*. Jednostka ta nazywa osobę, która swoim zachowaniem wpływa na ocieplanie się klimatu.

Warte uwagi wydają się również formacje z formantem *-owicz* (np. *smogowicz*), który nie wnosi nacechowania. Formant ten ma wiele funkcji, m.in. wskazuje nazwy osób ze względu na przynależność do jakiegoś zespołu, grupy, wydzielanej ze względu na skłonność (por. *spacerowicz*, *wagarowicz*) lub posiadanie czegoś lub lokalizację (por. *plażowicz*, *bazarowicz*). W przypadku derywatu *smogowicz* samo utworzenie nazwy osoby, która nie wierzy w istnienie smogu, jest formą etykietyzowania, a przez to wartościowania. Podobnie za etykietę można uznać określenie *zweźalscy* odnoszące się do osób, które popierają zwięzanie dróg w mieście w celu budowy ścieżek rowerowych lub w celu eliminowania samochodów z centrum miasta, a także derywat *transporterzy*, który powstał jako określenie osób, które wymagają od innych korzystania z transportu miejskiego w imię wyższych idei, jak np. wspólne dbanie o środowisko. W tym przypadku ani podstawa, ani formant nie są nacechowane, lecz negatywne wartościowanie przejawia się w etykietce, do której druga strona sporu jest ustosunkowana negatywnie. Podobny charakter mają nazwy *węglarz*, *benzyniarz*, *kopciarz*. Istotne jest tu nazywanie osób ze względu na to, czym palą w piecach lub jakich pieców używają, czy też jak napędzanymi pojazdami się poruszają. Opatruje się ich jednowyrazowymi nazwami i w ten sposób etykietyzuje.

Nie wszystkie z zaprezentowanych derywatów są ekspresywne. Derywaty takie, jak *przeciwsmogowy*, *zbiorkom* oraz *ekopiec* nie wyrażają stosunku emocjonalnego. Wartościowanie w tym przypadku nie ujawnia się również w kontekście wypowiedzi – derywaty są neutralne. Przymiotnik *przeciwsmogowy* wiąże się z nazwami przedmiotów, których zadaniem jest ochrona przed smogiem, np. *filtr antysmogowy*, *maska antysmogowa*, *okna antysmogowe*, a zestawienie *zbiorkom* oznaczające ‘komunikację zbiorową’ jest powszechnie stosowaną formacją słowotwórczą określającą wszystkie pojazdy, którymi w mieście może poruszać się większa liczba osób. Formacja *zbiorkom* funkcjonuje zazwyczaj w zdaniach pozbawionych wartościowania, np. *podróżować zbiorkomem*, *wybierać zbiorkom*, *preferować zbiorkom* itp. Ewentualnego nacechowania potocznością można się doszukiwać w samej formie, która jest połączeniem dwóch skróconych podstaw z towarzyszącą zmianą ich szyku, co przywołuje struktury dziś charakterystyczne dla języka środowiskowego, np. *specgrupa*, a wcześniej dla nowomowy czasów PRL (rusycyzmy). Rzeczownik *ekopiec* jest bardzo często używany zarówno przez producentów pieców, jak i przez dziennikarzy, polityków i komentatorów dyskursu publicznego jako określenie pieców, które charakteryzują się ograniczeniem wydzielania do środowiska szkodliwych substancji. Formacja mimo jednoznacznie pozytywnych konotacji nie jest jednak ekspresywna.

e) Wartościowanie jako wynik renominacji

Nacechowanie derywatu może wynikać również z samego procesu renominacji. Nowe słowo na nowo nazywa osobę, przedmiot czy zjawisko, koncentrując uwagę odbiorcy na wybranej cesze czy właściwości. Niekiedy to efekty wymiany sufiksów, np. *kierowca* – *kierowczyk*, *rowerzysta* – *rowerkowiec*. Niekiedy poszukuje się też innej podstawy, np. *pedalarz* (zamiast *rowerzysta*; tu też pewnie wykorzystuje się skojarzenia z innym znaczeniem słowa *pedał*), *blachosmrody* (zamiast *samocho dy*), *pedocykl* (zamiast *rower*), *betodnik* (zamiast *chodnik*).

5. Zakończenie

Zasadnicza większość zaprezentowanych derywatów to okazjonalizmy. Są tworzone *ad hoc* przez nadawców komunikatów, zwykle jako reakcje na konkretne wydarzenia lub sytuacje. Na ogół są więc słabo rozpowszechnione, poza nielicznymi strukturami, które zyskały pewne rozpowszechnienie, np. *kopciuch*, *ekopiec*, *ekoterrorysty*, w mniejszym stopniu: *betonoza* i *ekomiasto*. Zebrany materiał ukazuje jednak bogactwo wykorzystanych mechanizmów słowotwórczych, począwszy od struktur z wyspecjalizowanymi sufiksami służącymi budowaniu formacji ekspresywnych, np. *-izna/-yzna*, *-uch*, *-oza*, poprzez formanty zdrabniające i spieszczające (*-unio*, *-uś*, *-ek*, *-ątko*) oraz struktury pochodne od nacechowanych podstaw, na derywatach będących efektem działania mechanizmów analogii i kontaminacji kończąc.

Materiał ukazuje potencję derywacyjną tkwiącą w nazwach związanych z klimatem, które zwykle nie były postrzegane jako podstawy licznych derywatów,

a tym bardziej struktur ekspresywnych. Gniazdo leksemu *klimat* w *Słowniku gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego* (Jadacka 2001: 696–697) liczy 33 derywaty (w tym 8 terminów i ani jednego derywatu ekspresywnego). Na uwagę zasługują również kontaminacje, które polegają na skrzyżowaniu dwu słów bez udziału afiksów. Do kontaminacji dochodzi w wyniku skojarzeń brzmieniowych (Nagórko 2007: 205). Powstałe struktury aktywizują znaczenia obu połączonych tematów słowotwórczych (lub ich części) i są świetnym sposobem na budowanie etykiet, a jednowyrazowa struktura stanowi dobry nośnik ocen i emocji.

Swobodny dyskurs internetowy jest widocznym polem słowotwórczych działań o charakterze tekstowym, a świadomie tworzone kontaminacje i liczne derywaty przyciągają uwagę odbiorcy i świadczą o pomysłowości ich autorów.

Warto też podkreślić, że w świetle zebranego materiału słowotwórczego dyskusje dotyczące zmian klimatu koncentrują się na kilku aspektach (ocieplenie klimatu ujmowane jako ogólny problem oraz smog – zwykle wiązany z sposobami transportu w mieście i piecami grzewczymi). Pomijane są inne przejawy, np. niedobory wody, zmiany krajobrazu, być może dlatego, że w analizowanym dyskursie głos zabierają głównie mieszkańcy dużych miast.

Literatura

- Burkacka I., 2012, *Kombinatoryka sufiksalna w polskiej derywacji odrzeczownikowej*, Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.
- Burkacka I., Kaproń-Charzyńska I., 2022, *Metodologia synchronicznego słowotwórstwa strukturalistycznego – przeszłość w polskich badaniach słowotwórczych czy ich trwałe zaplecze?*, „*Język Polski*” 102, z. 1, Kraków, s. 5–26.
- Buttler D., 1979, *Powojenne ekspresywizmy polskie*, „*Prace Filologiczne*” 29, s. 85–90.
- Buttler D., 1982, *Czasowniki potoczne współczesnej polszczyzny*, „*Socjolingwistyka*” 4, s. 55–66.
- Buttler D., 1989, *Neologizmy kontaminacyjne a norma dzisiejszej polszczyzny*, „*Poradnik Językowy*” 6, s. 429–434.
- Dubisz S. (red.), 2003, *Uniwersalny słownik języka polskiego (USJP)*, t. 1–4. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grabias S., 1970, *Kontaminacje we współczesnym języku polskim. Próba charakterystyki*, „*Annales UMCS, Sectio F*” 25 (6), s. 117–145.
- Grabias S., 1981, *O ekspresywności języka. Ekspresja a słowotwórstwo*, Lublin: Wydawnictwo Lubelskie.
- Grzegorzczkowska R., Puzynina J., 1979, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego: rzeczowniki sufiksalne rodzime*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Grzegorzczkowska R., Laskowski R., Wróbel H. (red.), 1998, *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, t. 2: *Morfologia*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Jadacka H., Bondkowska M., Burkacka I., Grabska-Moyle E., Karpowicz T., 2001, *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*, t. 2:

- Gniazda odrzeczownikowe*, Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”.
- Kallas K., 2010, *Słowotwórstwo polskich hipokorystyków imiennych*, w: I. Burkacka, R. Pawelec, D. Zdunkiewicz-Jedynak (red.), *Słowa – kładki, na których spotykają się ludzie różnych światów*, Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, s. 159–176.
- Kaproń-Charzyńska I., 2009, *Totaloza bajeroza, czyli o derywatach z formantem –oza*, „Białostockie Archiwum Językowe” 9, s. 127–137.
- Kaproń-Charzyńska I., 2014, *Pragmatyczne aspekty słowotwórstwa. Funkcja ekspresywna i poetycka*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Laskowska E., 2008, *Wartościowanie jako środek perswazji*, w: E. Laskowska, I. Benenowska, M. Jaracz (red.), *Język – społeczeństwo – wartości*, Bydgoszcz: Prace Komisji Językoznawczej Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, t. XVIII, s. 219–226.
- Laskowski R., 1973b, *Budowa morfonologiczna polskich przyrostków rzeczownikowych*, „Język Polski” 53 (2–3), s. 132–141.
- Lubaś W., 2003, *Polskie gadanie. Podstawowe cechy i funkcje potocznej odmiany polszczyzny*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Lubaś W., 2006, *Język w komunikacji, w perswazji i w reklamie*, Dąbrowa Górnicza: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Biznesu.
- Nagórko A., 1996, *Zarys gramatyki polskiej*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Nagórko A., 2007, *Kontaminacje leksykalne – słowotwórstwo czy radosna tفرczość?*, „Przegląd Humanistyczny” 1, s. 203–210.
- Ochmann D., 1997, *Prasowe kontaminacje leksykalne (Analiza strukturalna)*, „Język Polski” 77 (2–3), s. 131–144.
- Ratajczyk K., 2015, *Kontaminacje leksykalne. Struktura – sens – pragmatyka (na materiale języka rosyjskich i polskich mediów)*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Satkiewicz H., 1978, *Wskaźniki słowotwórcze przynależności wyrazów do stylu potocznego*, w: *Z zagadnień słownictwa współczesnego języka polskiego*, „Prace Językoznawcze” 91, s. 161–167.
- Smółkowa T., 1989, *Nominacja językowa na materiale nazw rzeczownikowych*, Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum.
- Waszakowa K., 1993, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki z formantami paradygmatycznymi*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Waszakowa K., 2021, *Język w działaniu i działania na języku. Szkice semantyczno-słowotwórcze*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Wróbel H., 1973, *Schematy słowotwórcze polskich hipokorystyków*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Prace Językoznawcze” 2, s. 27–49.